

Länsstyrelsen
Skåne

Miljömål i Skåne

Kemikalier i vardagen - problem och lösningar

» Farliga kemikalier finns nästan överallt

Mobiltelefoner, möbler, leksaker, barnkläder och barnvagnar. Många saker i vår närhet innehåller ämnen som kan vara mer eller mindre skadliga för våra barn, oss själva, samt djur och natur i vår omgivande miljö. Men du har också rätt att få veta.

Alla varor innehåller kemiska ämnen. De ingår i de material och komponenter som varorna är tillverkade av. Kemiska ämnen kan också vara tillsatta för att uppnå vissa funktioner i varorna. Det kan till exempel vara för att göra textil svår att tända eld på, en plast mjuk eller för att göra en metallyta blank.

När ett kemiskt ämne finns i en vara, finns också risken att det kemiska ämnet läcker från produkten. Det kan ske vid tillverkningen, när du använder varan eller när den blir till avfall.

En hel del kemiska ämnen kan ge negativa effekter på människors hälsa och på miljön. Exempel på kemiska ämnen som ger negativa effekter är flamskyddsmedel, mjukgörande ftalater, perfluorerade ämnen och andra hormonstörande ämnen. En vara kan uppfylla alla lagliga krav, vara godkänd och klara uppställda gränsvärden men ändå innehålla farliga ämnen.

Enligt EU:s kemikalielagstiftning *Reach* har du som konsument rätt att få veta om varan du köper innehåller minst 0,1 % av något ämne på den så kallade kandidatförteckningen. Det är ämnen med särskilt allvarliga egenskaper, exempelvis giftiga, hormonstörande, cancerogena och fortplantningsstörande ämnen. Den som säljer, importerar eller tillverkar en sak du köper är skyldig att lämna information om du begär det, och de måste svara dig inom 45 dagar. Läs mer på www.lansstyrelsen.se/skane/giftfrivardag

Fråga
- du har rätt
att få veta!

Vad betyder de konstiga orden?

Fortplantningsstörande/reproduktionstoxisk: påverkar möjligheten att få barn.

Hormonstörande: påverkar kroppens hormonsystem.

Bioackumulerande: anrikas i kroppen, så att koncentrationen ökar med tiden.

SVårnedbrytbar: de flesta ämnen bryts med tiden ner när de hamnat i naturen eller i våra kroppar, och blir därmed tids nog mindre farliga. Svårnedbrytbara ämnen förblir opåverkade under lång tid.

Toxisk: giftig.

Cancerogen: kan ge cancer eller öka risken för cancer.

Allergen: kan ge allergisk reaktion.

Tips: det här kan du göra!

- Köp ekologiskt och miljömärkt när du köper kläder, hygienprodukter, prylar och mat.
- Fråga vad varan innehåller!
- Städa och dammtorka regelbundet - många av de farliga kemikalierna samlas i dammet.
- Minska mängden plastsaker i hemmet, till exempel bland leksaker och köksredskap.
- Låt inte barnen leka med gammal elektronik, till exempel gamla mobiltelefoner.
- Undvik möbler och tyg med flamskyddsmedel.
- Välj parfymfritt och fritt från antibakteriella ämnen.
- Rensa bland dina städkemikalier. Ofta behöver du bara såpa, ättika, citron och bikarbonat.
- Värm inte mat i plastburkar i micron. Lägg upp maten på porslin eller glas istället.
- Ställ krav på din kommun eller arbetsplats att anta en strategi för avveckling av farliga kemiska ämnen.
- Ställ krav på din mataffär att ta hem, skylta med och ha kampanjer för ekologiska och miljömärkta varor.
- Fråga dig själv: är det här en nödvändig vara för mig?

Några exempel på farliga kemikalier i vardagsprylar

Var finns de, och varför är de ett problem?

Ftalater

Var? Mjukgörare i plast (oftast PVC) och gummi, leksaker, golv, kablar, tapeter.

Hur? Fortplantningsstörande, miljöfarliga.

Bromerade flamskyddsmedel

Var? Plaster, textilier, elektronik, byggmaterial, möbler.

Hur? Miljöfarliga, svårnedbrytbara, bioackumulerande, eventuellt fortplantningsstörande.

Azofärgämnen

Var? Textil och läder.

Hur? Cancer, allergi, giftiga, miljöfarliga.

Bisfenol A

Var? Hårda plaster (polykarbonater), epoxi (lack i till exempel konservburkar), relining, tandfyllnad.

Hur? Fortplantningsstörande, troligen även allergiframkallande, hormonstörande, påverkan på beteende, fetma, insulinproduktion, cancer etc.

Nonylfenoletoxilater

Var? Textilier.

Hur? Miljöfarliga, hälsoskadliga.

Högfluorerade ämnen (PFOS, PFOA m.fl.)

Var? Ytaktiva, smuts- och vattenavvisande, impregnerat tyg och specialtextilier, stekpannor m.m.

Hur? Extremt svårnedbrytbara, bioackumulerande, fortplantningsstörande, miljöfarliga.

Miljömålet Giftfri miljö

Förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället ska inte hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrunds nivåerna.

Det är inte möjligt att nå miljö kvalitetsmålet till år 2020 med i dag beslutade eller planerade styrmedel.

Vill du veta mer?

konsument.kemi.se

Information om kemikalier i vardagen så att du kan göra medvetna val och hantera produkter på ett säkert sätt.

www.1177.se/skane/Tema/Barn-och-foraldrar/Mat-somn-och-praktiska-rad/Praktiska-rad/Barn-och-kemikalier/

Vårdguidens råd om barn och kemikalier

www.naturskyddsforeningen.se/nyheter/13-punkter-som-giftbantar-forskolan

Råd för förskolan från Naturskyddsforeningen

www.giftinformation.se

Giftinformationscentralen

tjekkemien.dk och varautanfara.se

Användbara appar för en giftfri vardag

www.lansstyrelsen.se/skane/giftfrivardag

Fler tips och länkar, bland annat blanketten "Våga fråga!"

www.skansmiljomal.info

Webbplats med information om skånska miljö mål, åtgärder och uppföljning

Länsstyrelsen
Skåne

www.lansstyrelsen.se/skane

Följ oss på

[youtube.com/miljomalskane](https://www.youtube.com/miljomalskane)

[facebook.com/skanskamiljomal](https://www.facebook.com/skanskamiljomal)

twitter.com/MiljomalSkane